

6. Fabretti A. Recurrence plot and recurrence quantification analysis techniques for detecting a critical regime. Examples from financial market indices / A. Fabretti, M. Ausloos // *Int. J. Mod. Phys. C.* – 2005. – V. 16. – № 5. – P. 671-706.
7. Bastos J.A. Recurrence quantification analysis of global stock markets / J. A. Bastos, J. Caiado // *Physica A.* – 2011. – V. 390. – № 7. – P. 1315-1325.
8. Ovcharuk M. P. Recurrence quantification analysis of stock market crashes / M. P. Ovcharuk, A. V. Piskun, S. A. Piskun // *Економіка і регіон : науковий вісник Полтавського національного технічного університету ім. Ю. Кондратюка.* – 2009. – № 1 (20). – С. 179-184.
9. Піскун О. В. Особливості застосування рекурентних діаграм і рекурентного кількісного аналізу для дослідження фінансових часових рядів / О. В. Піскун // *Фінансовий простір.* – 2011. – № 3 (3). – С. 111-118.
10. Piskun S. RQA Application for the Monitoring of Financial and Commodity markets state : [Electronic resource] / S. Piskun, O. Piskun, D. Chabanenko. – Access mode : <http://arxiv.org/ftp/arxiv/papers/1112/1112.0297.pdf>.
11. Добеши И. Десять лекций по вейвлетам / И. Добеши. – Ижевск : НИЦ «Регулярная и хаотическая динамика», 2001. – 464 с.
12. Смоленцев Н. К. Основы теории вейвлетов. Вейвлеты в MATLAB / Н. К. Смоленцев. – М. : ДМК Пресс, 2005. – 304 с.
13. Crowley P. M. An intuitive guide to wavelets for economists / P. M. Crowley // *Journal of Economic Surveys.* – 2007. – Vol. 21. – № 2. – P. 207-267.
14. Піскун О. В. Застосування еконофізичних методів для аналізу фондових ринків / О. В. Піскун // *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Проблеми інтеграції України у світовий фінансовий простір : зб. наук. праць / відп. ред. В. С. Кравців; НАН України, Ін-т регіональних досліджень.* – Львів, 2012. – Вип. 2 (94). – С. 513-520.

Резнікова Н.В., Відякіна М.М.

УДК 339.9

ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ КНР В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. Як свідчить світовий досвід, країни, що віднайшли шляхи і можливості для розширення зовнішньої торгівлі, можуть за досить короткий термін досягти високих темпів зростання економіки, подолати труднощі, викликані впливом як зовнішніх, так і внутрішніх чинників. Саме тому зовнішньоекономічні зв'язки розглядаються як одна з рушійних сил економічного зростання. Звідси, в основі практично всіх моделей трансформації національної економіки лежать процеси лібералізації зовнішньої торгівлі, стимулювання зростання експорту. «Китайська модель» за своїми базовими параметрами є моделлю «наздоганяючого розвитку», коли цільовими орієнтирами економічного зростання і соціального прогресу виступають досягнення в історично стислі строки того чи іншого рівня розвитку техніки і технологій, абсолютного виробництва валового національного продукту та його виробництва на одну особу, обсягів доходів і структури споживання населення, що вже досягнуті іншими країнами. Необхідно відмітити, що найсильнішими сторонами моделі соціально-економічного розвитку Китаю є її орієнтація на стратегічні, довгострокові цілі розвитку, здатність вирішувати широкомасштабні проблеми, достатньо високий ступінь урахування об'єктивних умов країни, вмиле використання її порівняльних переваг у факторах росту, адаптованість до зміни внутрішніх і зовнішніх умов функціонування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення проблем та перспектив економічного зростання КНР пов'язане з іменами зарубіжних дослідників, серед яких Ф. Аллен, Н. Вудз, К. Джоу, Лі Ланьцин, Н. Ларді, Ч. Мін-Джер, І. Мото, Дж. Найт, Н. Тюкавкін, Т. Фукумото, А. Ханссон, Д. Хіаочуан, Г. Чоу, Ю. Шевцов. Різноманітні аспекти, пов'язані з потенціалом Китаю, зокрема роллю китайського юаня у міжнародній валютній системі знайшли відображення у працях таких економістів, як В. Добсон, П. Массон, В. Пен, Р. Феенстра, М. Фратшер, Ч. Чен.

Виділення невирішеної частини загальної проблеми. Попри суттєвий обсяг теоретичних напрацювань з досліджуваної тематики, недостатньо розробленими залишаються питання наслідків потенційних коливань ключових макроекономічних індикаторів Китаю, зокрема рівня ВВП, адже, як відомо, так званий золотий період економічного зростання КНР лишився позаду, а прогнози на наступні 40 років свідчать про поступове й неухильне уповільнення темпів приросту цього показника. Проте, невід'ємним елементом як високого, так і низького рівня темпів зростання ВВП Китаю були та залишаються пов'язані з ним економічні проблеми, які упродовж процесу реформування й періоду впливу світової кризи постійно протиставляються іншим позитивним результатам зміни даного показника.

Мета даного дослідження полягає у вивченні проблем та перспектив зростання економіки Китаю в умовах цивілізаційних викликів та з урахуванням специфіки національної моделі економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Історія індустріального розвитку Китаю нараховує понад 200 років. Цей період часу можна умовно розділити на три етапи й шість періодів (Табл. 1.).

Таблиця 1. Етапи економічного зростання Китаю.

№	Період	Рівень доходу на душу населення (у дол. США 1975 р.)	Етап
1	1850-1950	140-280	Початок промислового виробництва
2	1951-1980	280-560	
3	1981-2000	560-1120	
4	2001-2010	1120-2100	Індустріалізація
5	2011-2030	2100-3360	
6	2031-2050	3360-5040	

Джерело: [1].

КНР за роки реформ вдалося уникнути трансформаційного спаду, характерного майже для всіх країн з перехідною економікою. Свідченням тому є наведені вище показники темпів економічного розвитку.

Основні стратегічні цілі реформ можна сформулювати в такий спосіб [11]:

- розширення господарської самостійності підприємств, скорочення сфери директивного планування;
- перехід до багатокладної економіки при використанні різноманітних форм власності;
- перетворення натуральної й напівнатуральної економіки в натуральну товарно-грошову;
- реформування валютно-фінансової, кредитної й банківської систем і системи ціноутворення;
- реформування системи зовнішньоекономічної діяльності з посиленням відкритості національної економіки через розширення зв'язків з іншими державами, залучення іноземного капіталу в економіку країни, утворення спеціальних економічних зон і відкритих економічних районів.

Економічні реформи стосувалися й інших секторів економіки. Здійснено поступову лібералізацію планування, ціноутворення, фінансової системи, диверсифіковано зовнішньоекономічну діяльність. Реформи в ціноутворенні містили в собі регульовані державні й ринкові ціни при посиленні ролі останніх. У рамках державного ціноутворення залишалися: електроенергія, вугілля, нафтопродукти, сталевий прокат, тарифи на транспорт [8]. Зміни в структурній політиці орієнтовані переважно у бік пріоритетних галузей національного господарства. Винятково важливого значення набуває розвиток високотехнологічних галузей, таких як електронна, аерокосмічна промисловість, новітні технології й т.д. Інший дуже важливий напрямок орієнтації структури промислового виробництва – соціальний. Суттєво збільшилося виробництво товарів народного споживання, а також засобів виробництва для розвитку споживчого сектора. У цілому, до нинішнього періоду в КНР створені умови переходу до нової моделі економічного зростання.

На думку економістів [7; 8; 9], у найближчі 50 років у світі відбудуться зміни, які приведуть до формування принципово нового вигляду світової економіки:

- Вирішальну роль в економіці відіграватимуть інформація й інтелектуальна праця. На економічний розвиток вирішальний вплив чинитимуть високі технології, а висококваліфікована робоча сила стане головним фактором успішності економічного прогресу кожної держави. Існуючий у цей час розрив між індустріально розвиненими й периферійними країнами лише збільшиться.
- Підсилиться процес світової економічної інтеграції. Незважаючи на переважне зростання протекціонізму в окремих регіонах, стійко проявлятимуться тенденції до економічної інтеграції. Темпи росту світової торгівлі перевищуватимуть темпи зростання світової економіки. Ступінь конкурентоздатності окремо взятої країни (фактично економічна й політична роль у світі кожної країни) визначатиметься, в першу чергу, рівнем розвитку науково-технічної бази.
- Загостряться екологічні проблеми. Інтенсивність використання природних ресурсів багаторазово зросте. Проблеми забруднення навколишнього середовища й екології в цілому суттєво загостряться.
- Політичні й економічні відносини у світі матимуть комплексний характер. Європа, Америка й Азія збережуть за собою роль світових лідерів. Імовірно переміщення Центру світової цивілізації в Східну Азію (Китай, Японію, Корею) [9].

У разі, якщо КНР не вдасться налагодити масове виробництво високих технологій і сформувати інформаційну економіку, то розрив між ним і розвиненими країнами лише зростатиме. Якщо ж вдасться, то до 2050 р. він наздожене за рівнем економічного розвитку передові країни. Однак, враховуючи пізніше розпочату індустріалізацію економіки КРН, обсяги народонаселення країни, і в цілому ще недостатньо високий рівень розвитку економіки, Китаю на шляху розвитку доведеться зіштовхнутися з незлічними труднощами й за 100 років пройти той шлях, який інші розвинені країни долали за 200.

Перша половина 21 ст. видається вирішальною в економічному розвитку КНР. За цей історичний відрізок часу Китай повинен завершити індустріалізацію й інформатизацію народного господарства. Економічний розвиток призведе до виникнення ряду важливих процесів:

- Стабільне і стрімке економічне зростання призведе до кардинального підвищення рейтингу КНР у світі. Вже в найближчі роки Китай увійде в трійку світових лідерів (разом зі США і ЄС) [6]. Якщо в 1978-1995 роках технологічний прогрес забезпечував 39,85% всіх випущених у Китаї благ, то в 2030 р. цей показник складе 50%, а в 2050 р. – понад 60%. За найближчі півстоліття в міру росту середнього доходу населення потенціал китайської економіки багаторазово зросте. Розрив між Китаєм і розвиненими країнами відчутно скоротиться [12].
- У найближчі 50 років кардинальні зміни відбудуться в структурі виробництва країни. Багаторівнева система споживчого попиту сформує багатогалузеву виробничу структуру. Різниця в доходах, одержуваних на різних робочих місцях, зросте. Одночасно відбудеться розширення сфери індивідуального споживання і його різновидів залежно від рівня доходу.

- Всебічний технологічний прогрес спричинить стрімкий розвиток виробничої структури. При наявному нині розриві рівнів розвитку технологій між Китаєм і світовими економічними лідерами Китай зобов'язаний запозичити в найкоротший термін новітні західні технології й на їхній основі здійснювати власні дослідження.
 - Відбудеться істотна трансформація наявних протиріч економічного розвитку Китаю. Основне сучасне соціально-економічне протиріччя КНР (співвідношення рівня продуктивних сил і потреб населення) поступиться місцем невідповідності між рівнем продуктивних сил і потребою їхнього якісного розвитку. Все це вимагає всебічного розвитку якісної складової економічного зростання, підвищення купівельної спроможності населення, раціонального розподілу ресурсів.
 - У зв'язку з кардинальним вдосконаленням традиційних форм виробництва, ключовими галузями національної економіки стануть сфери застосування високих технологій. Крім того, як і раніше, будуть розвиватися такі традиційні галузі китайської промисловості, як текстильна, сталеливарна, хімічна та ін. Однак, навіть при істотній модернізації, питома вага їх в економіці країни скорочуватиметься. До 2030 р., коли темпи приросту населення сягнуть нульової позначки, а потім і негативної, із завершенням процесу індустріалізації, суттєвих змін зазнає споживча структура населення з поступовим скороченням попиту на традиційну продукцію [3].
 - Уповільниться розвиток традиційних галузей важкої промисловості. Виникнуть нові пріоритетні галузі економіки, що визначатимуть науково-технічний розвиток країни. У найближчі 10 років відбудеться кардинальна модернізація малих і середніх підприємств, їхній прискорений розвиток стане найважливішим фактором економічного росту Китаю. Підприємства із застосуванням високих технологій посядуть ключові позиції на ринку країни, а їхня конкурентоздатність зростатиме прискореними темпами.
 - Очікується подальше загострення проблем модернізації села й зайнятості в аграрному секторі. До 2015 р. сільське населення (близько 800 млн. чол.) усе ще становитиме близько 60% населення країни [3]. При цьому, як і раніше, зростатиме різниця в доходах між міським і сільським населенням. За таких обставин неможливо говорити про повноцінну модернізацію країни. Положення ускладнюється й тим, що природний приріст населення в сільській місцевості відбувається швидшими темпами, ніж у місті. По мірі скорочення вільних земельних ресурсів і прогресу аграрних технологій попит на робочу силу в сільському господарстві скорочуватиметься. Звідси, постає потреба розвитку промисловості і сфери послуг у дрібних та середніх містах, де знайде застосування надлишкова робоча сила.
 - Прогнозується також деяке зниження рівнів розвитку окремих регіонів Китаю і встановлення між ними більш збалансованих відносин. Однак традиційний розрив між розвиненими східними регіонами й менш розвиненими центральним та західним в найближчому майбутньому збільшиться. У перспективі ж ця різниця повинна поступово нівелюватися, але цей процес займе чимало часу. Лише після 2030 р. почнуть проявлятися сприятливі тенденції в даній сфері [1].
 - З усією гостротою постане проблема гармонійного співвідношення економіки й екології. Очікується, що екологічна ситуація почне виправлятися лише після 2030 р., коли в основному завершиться процес індустріалізації країни й суттєво зросте її економічна міць при оптимальному використанні факторів виробництва [4].
 - Поглибиться інтеграція Китаю у світову економіку. Вступ Китаю у СОТ створив для цього всі умови. Однак спостерігатимуться непорозуміння між Китаєм та розвиненими країнами в галузі економіки, фінансів і торгівлі.
- Прогноз до 2050 р. охоплює тривалу перспективу, а тому існує ймовірність виникнення великої кількості факторів, які можуть спотворити його результати [3; 10].

Таблиця 2. Прогнозні показники економічного розвитку КНР до 2050 р.

Роки	Середні щорічні темпи приросту ВВП, %	Обсяг ВВП на кінець періоду, трлн. юанів	Обсяг ВВП на душу населення, юанів
2001-2010	9,8	21	13889
2011-2020	6,4	38	24178
2021-2030	5,4	64	39657
2031-2040	4,9	108	63406
2041-2050	4,3	158	98638

Джерело: складено на основі [1; 2; 13].

За 2000-2050 роки темпи приросту ВВП поступово знижуватимуться, складаючи в середньому близько 5,8% на рік за весь період. При цьому найвищі темпи спостерігалися у першому періоді (2001-2010 рр.), який можна назвати золотим періодом економічного зростання, а також етапом великомасштабних зрушень в економіці КНР (Табл. 2) [10].

На Рис.1 графічно зображено негативні та позитивні наслідки відхилення показника зростання ВВП від так званого «оптимального» коридору у 8-10%.

Рис. 1. Наслідки зміни темпів зростання ВВП для економіки КНР.
Джерело: складено на основі [1; 5].

Як бачимо, незначне відхилення від «оптимального коридору» вгору чи вниз призводить (у зв'язку з масштабністю економіки КНР) до серйозних наслідків. Тому, першочерговим шляхом вирішення економічних проблем КНР є дотримання урядом країни показника темпів зростання ВВП у межах 8-10%. Всі інші негативні економічні наслідки є похідними. Безперечно, вказаний коридор зовсім не гарантує відсутності другорядних негативних моментів, таких як надмірна інфляція, високий рівень безробіття, погіршення соціального становища, однак він надає можливість мінімізувати їх вплив до такого рівня, коли вони будуть у змозі корегуватися прямими діями уряду. За умови досягнення оптимального рівня темпів зростання ВВП можна сконцентруватися на вирішенні інших проблем, серед яких чи не найважливішою наразі залишається високий рівень безробіття. Логічним способом вирішення даної проблеми, на наш погляд, є поступова реструктуризація економіки країни шляхом збільшення питомої ваги третього сектору економіки, передусім сфери послуг, та скорочення обсягу першого сектору. Адже, як відомо, питома вага першої та другої сфери економіки КНР є завищеною як у порівнянні з індустріально розвинутими, так і з країнами третього світу. Вирішення цього питання у такий спосіб надасть поштовх для розв'язання ряду інших проблем, а саме:

- Недопущення надмірного зростання обсягів виробництва та перегріву економіки.
- Поступова переорієнтація на інтенсивний шлях економічного розвитку країни, що сприятиме розширенню НДДКР та запровадженню нових технологій.
- Вирішення проблеми бідності населення та скорочення розриву між бідними та багатими. Це, у свою чергу, сприятиме зростанню платоспроможного попиту населення, яке зараз суттєво скоротило споживчі витрати. Завдяки цьому з'явиться можливість розширення внутрішнього ринку, який би вирішив проблему надлишкової експортоорієнтованої продукції.

Висновки. Зростаюча інтегрованість КНР в світове господарство приносить країні як істотні дивіденди, так і посилює її залежність від загальносвітових процесів, коливань світової кон'юнктури, що яскраво продемонструвала нинішня глобальна фінансова криза. Розвиваючи ринкову економіку в умовах світової кризи, КНР прагне зберегти достатні важелі макрорегулювання, які, зрештою, і допомагають йому подолати кризові явища. Втім, основна небезпека фінансової кризи для КНР криється не у фінансовій сфері, а в реальній економіці. Особливо в уповільненні темпів економічного зростання, а, відповідно, і в обмеженні росту зайнятості, що і викликає помітну стурбованість китайського суспільства і керівництва.

Завдання й виклики, які постають перед КНР з огляду на забезпечення сталих темпів економічного зростання, зводяться до наступних: необхідність переходу від переважно екстенсивного та працемісткого до інтенсивного та наукомісткого способу виробництва; інвестиції у підвищення освітнього рівня населення; збільшення потреби КНР в сировинних ресурсах, якими сама країна не є достатньо забезпеченою; руйнування природної сфери країни, що призводить до екологічної катастрофи; різке зростання безробіття та виникнення загрози соціальної стабільності; надлишок робочої сили й висока конкуренція на ринку праці, яка консервує низькі розміри заробітної платні, що негативно позначається на споживчому попиті.

Джерела та література:

1. A Salute to the East Asian Model : [Electronic resource] // Global Asia. – 2011. – Vol. 6. – № 4. – Mode of access : http://www.globalasia.org/V6N4_Winter_2011/Sink_or_Swim.html?PHPSESSID=9efa612eca730fae4ae7bc22854f6170.
2. Bank of China : [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.boc.cn/en/>.

3. China 2030 : Building a Modern, Harmonious and Creative High Income Society : [Electronic resource] // The World Bank. – 2012. – Mode of access : <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/China-2030-complete.pdf>.
4. China and the World Bank 2030 vision : [Electronic resource] // The Economist. – 2012. – Feb. 28. – Mode of access : <http://www.economist.com/blogs/analects/2012/02/china-and-world-bank>.
5. Choong Yong Ahn. Can Asia Save the Sinking World Economy? : [Electronic resource] / Choong Yong Ahn // Global Asia. – 2011. – Vol. 6. – № 4. – Mode of access : http://www.globalasia.org/V6N4_Winter_2011/Choong_Yong_Ahn.html.
6. Dating game: When will China overtake America? : [Electronic resource] // The Economist. – 2010. – Dec. 16. – Mode of access : <http://www.economist.com/node/17733177>.
7. Fukumoto T. Rebalancing China's Economic Growth: Some Insights from Japan's Experience : [Electronic resource] / T. Fukumoto, I. Muto // China & World Economy. – 2012. – Vol. 20 (Issue 1). – P. 62-82. – Mode of access : <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1749-124X.2012.01273.x/pdf>.
8. Knight J. China's Remarkable Economic Growth / J. Knight, Sai Ding. – N. Y. : Oxford University Press, 2012. – 424 p.
9. Lardy N. Sustaining China's Economic Growth after the Global Financial Crisis / N. Lardy. – Washington, D.C. : Peterson Institute, 2012. – 200 p.
10. Leading Lights Of Asia's Rise : [Electronic resource] // Global Asia. – 2011. – Vol. 6. – № 4. – Mode of access: http://www.globalasia.org/V6N4_Winter_2011/Sink_or_Swim.html?PHPSESSID=9efa612eca730fae4ae7bc22854f6170.
11. Naughton B. The Chinese Economy: Transitions and Growth / B. Naughton, J. Barry. – Cambridge : The MIT Press, 2006. – 544 p.
12. What Underpins China's Finances? : [Electronic resource] // Global Asia. – 2011. – Vol. 6. – № 4. – Mode of access : http://www.globalasia.org/V6N4_Winter_2011/html?PHPSESSID=9efa612eca730fae4ae7bc22854f6170.
13. World Economic Outlook Database : [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/weodata/weorept.aspx>.

Сенюшкина М.А.

УДК 336.5:331.101

ФИНАСОВО-КРЕДИТНЫЙ МЕХАНИЗМ В РЕГУЛИРОВАНИИ СОЦИАЛЬНОГО СТАТУСА ЧЕЛОВЕКА

Введение. В условиях трансформации рыночных отношений в экономическую систему Украины социальный статус человека стал активным объектом рыночного регулирования. Ограничения в бюджетном финансировании социальных затрат общества по формированию личности вызвали осложнения в экономической ситуации гражданского общества. Перевод экономики на рыночные отношения в начале 90-х годов двадцатого века были обусловлены поиском механизмов повышения эффективности общественного производства в Украине. В этой связи возникла необходимость обоснования сложившейся экономической картины в проявлении кризисных явлений в условиях переходного периода в развитии украинского сообщества. Исходя из сложившихся условий развития рыночных отношений в социальной сфере и определены задачи в исследовании финансово-кредитного механизма в регулировании социального статуса человека в условиях внедрения рыночного механизма во все сферы производственных отношений.

Цель исследований определена необходимостью обоснования современного кризисного состояния в формировании социального статуса человека.

Изменение форм собственности на средства производства стало узловым акцентом реформирования экономики в конце 80-х годов прошлого века, которое привело к дезинтеграции общественного производства и прежде всего финансовой системы, ориентированной на извлечение прибыли в процессе общественного производства.

Актуальность анализа теоретических и эмпирических аспектов в сфере происходящих явлений обусловлена необходимостью раскрытия характерных признаков сложившейся ситуации в жизни людей в современном мире.

Результаты исследований. Перевод экономики на рыночные механизмы регулирования финансово-кредитной системы в Украине является не достаточно изученным в части формирования социального статуса человека. Проведенный анализ показал, что частная форма собственности на средства производства и присвоения результатов общественного труда стали приоритетными элементами экономической системы в Украине. В этих условиях социальные затраты несет само население, так как объекты социальной сферы действуют на коммерческой основе, ибо бюджетное финансирование ограничено до минимальных пределов. На этой основе расширены условия кредитного механизма в регулировании социальных потребностей населения. Однако, кредит основной массе населения не доступен по той причине, что среднемесячная заработная плата занятого населения не способна удовлетворить рыночные потребности в социальных услугах. Кроме того, в условиях не равномерности развития экономики присутствуют факторы безработицы среди активного населения. Так по данным статистики Автономной Республики Крым (АРК) уровень безработных по состоянию на конец года составил: 2000 года – 79,9 тыс. человек; 2008 года – 45,7; 2009 года – 66,5; и 2010 года 60,2 тысяч человек, а среднемесячная заработная плата в указанные выше